

Zmiany w branży detergentowej – prognozy na najbliższe lata

W 2019 r. minęło 15 lat od ukazania się Rozporządzenia (WE) nr 648/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z 31 marca 2004 r. w sprawie detergentów wraz z późn. zm. W odniesieniu do tej szczególnej grupy produktów stosowanej w domu, jak również w zakładach produkcyjnych, nadal pojawiają się pytania, błędy w oznakowaniu, czy w realizacji określonych prawnie obowiązków.

Punktem wyjścia jest oczywiście definicja detergentu. Produkt podlega przepisom ww. rozporządzenia, jeżeli spełnia warunki określone w definicji ujętej w art. 2 pkt. 1. Należy pamiętać, że funkcją nadrzędną detergentu jest mycie, pranie, czyszczenie, niezależnie od jego składu. Detergenty, które służą do czyszczenia, prania i mycia, a które nie zawierają w swym składzie środków powierzchniowo czynnych, zgodnie z wytycznymi także muszą spełniać jego wymagania.

Produkty myjące i pielęgnujące dla zwierząt – nowe trendy w branży „niedetergentowej?”

Moda na stylizację, szczególna dbałość o

sierść np. psów, a z drugiej strony zmiany legislacyjne w branży kosmetycznej dotyczące ograniczeń, bądź zakazów stosowania substancji chemicznych (np. konserwantów), a także poszukiwania nowych grup odbiorców skutkują rozwojem produktów pielęgnacji dla zwierząt. Tzw. „kosmetyki dla zwierząt” nie podlegają przepisom Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1223/2009 z 30 listopada 2009 r. dotyczącego produktów kosmetycznych wraz z późn. zm., ponieważ definicja produktu kosmetycznego dopuszcza jedynie kontakt z zewnętrznymi częściami ciała ludzkiego, nie zaś stosowanie u zwierząt. Najistotniejszym argumentem jest brak możliwości założenia, że taki produkt

będzie bezpieczny zarówno dla człowieka, jak również dla kota, psa, czy bydła domowego. Pojawia się więc pytanie, jakim przepisom winny podlegać produkty myjące dla zwierząt. Nie ma sektorowego prawodawstwa UE dotyczącego produktów stosowanych do mycia zwierząt domowych, chyba że takie preparaty mają dodatkowe zastosowania i właściwości poza czyszczeniem czy myciem. Zgodnie z wytycznymi KE, mimo obecności np. w szamponach substancji myjących, nie podlegają one przepisom rozporządzenia detergentowego. Produkty te stanowią odpowiednie mieszaniny chemiczne, więc tym samym należy zadbać o właściwe oznakowanie produktu chemicznego, zaś w aspektach bezpieczeństwa speł-

Często problemem jest zaklasyfikowanie do odpowiedniej grupy past BHP – środków czyszczących w formie pasty, przeznaczonych do usuwania szczególnie silnych zabrudzeń. Jeżeli produkt ten stosowany jest w przemyśle, rzemiośle i rolnictwie, np. do czyszczenia urządzeń przemysłowych, to jest wówczas detergentem, zaś gdy ma on za zadanie usunąć silne zabrudzenia z powierzchni rąk, wtedy stanowi produkt kosmetyczny, zgodnie z Rozporządzeniem (WE) Nr 1223/2009 Parlamentu Europejskiego i Rady z 30 listopada 2009 r. dotyczącym produktów kosmetycznych.

niać wszystkie wymogi prawne zgodnie z dyrektywą w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów (polską ustawą implementującą jej postanowienia), która określa wymagania dotyczące aspektów bezpieczeństwa produktów konsumencyjnych. W przypadku działania dezynfekującego lub leczniczego istnieją oczywiście dodatkowe wymagania prawne. Prawo o produktach biobójczych (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych nr 528/2012 z 22 maja 2012 wraz z późn. zm.) wyróżnia tzw. Grupę 3: Higiena weterynaryjna – produkty stosowane do celów utrzymania higieny weterynaryjnej, takie jak środki dezynfekcyjne, mydła dezynfekcyjne, produkty do higieny ciała lub paszczy lub produkty przeciwdrobnoustrojowe. Ponadto prawo farmaceutyczne definiuje także produkt leczniczy weterynaryjny, jako produkt leczniczy stosowany wyłącznie u zwierząt. Zatem podsumowując, droga legislacyjna zależy od właściwości, przeznaczenia i składu produktu (substancji czynnej).

Obecne obowiązki producentów detergentów i nowe zgłoszenia

Przepisy Rozporządzenia 648/2004/WE stanowią, że producent detergentu musi go właściwie oznakować, przygotować oraz umieścić na stronie internetowej wykaz jego składników i na żądanie służb udostępnić arkusz dla personelu medycznego (zgodny z zał. VII C rozporządzenia detergentowego). Jednak nadal wielu producentów o tym zapomina. W kontekście przeglądu rozporządzenia pojawiają się głosy dotyczące zasadności dalszego przygotowywania arkusza dla służb medycznych w kontekście zharmonizowanych zgłoszeń (zharmonizowane informacje związane z pomocą w nagłych

przypadkach zagrożenia zdrowia i środki profilaktyczne) na mocy Rozporządzenia Komisji (UE) 2017/542 z 22 marca 2017 r. zmieniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin poprzez dodanie załącznika w sprawie zharmonizowanych informacji związanych z pomocą w nagłych przypadkach zagrożenia zdrowia. Na potrzeby przekazywania informacji ośrodkom zatruc, ECHA opracowała zharmonizowany format powiadomienia ośrodków zatruc (format PCN). Kolejnym wyzwaniem dla branży będzie nowy element związany z ww. zgłoszeniami – UFI. „Niepowtarzalny identyfikator postaci czynnej” (ang. unique formula identifier – UFI) – 16-znakowy kod alfanumeryczny, łatwy do zlokalizowania (np. w pobliżu kodu kreskowego lub piktogramów określających rodzaj zagrożenia) zgodnie z założeniami ma pojawić się na etykietach produktów chemicznych od 2025 r. obowiązkowo, niezależnie od zastosowania.

Należy dodać, że Komisja Europejska w oparciu o głosy stowarzyszeń branżowych w czerwcu br. przedstawiła projekt aktu wykonawczego proponującego w odniesieniu do produktów konsumencyjnych przedłużenie o jeden rok terminu wykonalności załącznika VIII CLP (raportowanie do PCN), tj. od 1 stycznia 2021 r., zamiast 1 stycznia 2020 r. (zgodnie z przewidzianym wcześniej harmonogramem). Publiczne konsultacje draftu aktu zakończyły się w sierpniu br.

Arkusz danych składników dla konsumentów

Przepisy rozporządzenia detergentowego wskazują, że producenci powinni udostępnić na stronie internetowej arkusz danych składników, z uwzględnieniem,

że: nie są wymagane informacje dotyczące zakresów procentowych (wagowo), nie są wymagane również numery CAS. Nazwy składników podaje się według nazewnictwa INCI lub, jeśli taka nazwa nie jest dostępna, podaje się nazwę z Farmakopei Europejskiej. Jeżeli żadna z nazw nie jest dostępna, stosuje się zwyczajową nazwę chemiczną lub nazwę wg IUPAC. Informacje powinny być łatwo dostępne dla ogółu społeczeństwa, konsumentów. Dostęp do strony internetowej nie może podlegać żadnym ograniczeniom, np. koniecznością wpisania określonego kodu lub zarejestrowania się, jako użytkownik. Jeśli na etykiecie opakowania podany jest link URL, ścieżka do arkusza danych składnika powinna być intuicyjna i łatwa do śledzenia dla każdego konsumenta posiadającego podstawową wiedzę internetową. Ideałem byłoby (jeśli jest to technicznie możliwe, w zależności od struktury strony internetowej firmy), aby link URL zapewniał bezpośredni dostęp do arkusza danych składnika produktu. W odniesieniu do języka używanego na stronie internetowej zaleca się udostępnienie informacji o składnikach we wszystkich językach państw członkowskich, w których produkt jest wprowadzany do obrotu. Kolejna wątpliwość dotyczy okresu udostępniania konsumentowi arkusza danych produktu wycofanego. Rozporządzenie w sprawie detergentów nie określa, jak długo arkusz winien być dostępny po zakończeniu udostępniania nowych partii produktu. Jednak celem art. 11 ust. 2 jest, aby informacje były możliwe do pozyskania przez konsumenta, jeżeli produkt pozostaje w łańcuchu dostaw. Przepisy REACH wymagają, aby karty charakterystyki były przechowywane przez okres 10 lat. Chociaż inne jest przeznaczenie karty charakterystyki, to przemysł detergentów nie sprzeciwił się spójności z REACH. Tym samym zaleca się przechowywanie arkuszy danych składników przez 10 lat po ostatnim dostarczeniu produktu na rynku.

Prognozy na najbliższe lata

W numerze 2/2019 „Chemia i Biznes. Rynek Kosmetyczny i Chemii Gospodarczej” zostały już wskazane niektóre aspekty dotyczące potrzebnych zmian w zakresie etykietowania detergentów na podstawie

analiz przeprowadzonych przez organizację branżową A.I.S.E.

Badania konsumenckie wykonane przez niezależne niemieckie jednostki wskazały, że konsumenci lepiej rozumieją zapisy tabeli dotyczącej dozowania środka piorącego w formie mniej rozbudowanej, zatem w kontekście nowelizacji Rozporządzenia 648/2004/WE zaproponowano nowy uproszczony schemat tabeli dotyczącej ilości stosowanego produktu. Ponadto należy uwzględnić obecne rozwiązania techniczne w zakresie urządzeń piorących występujących współcześnie w domach.

W odniesieniu do etykietowania należy doprecyzować sposób podejścia do funkcji substancji dezynfekujących, które jednocześnie mogą być też substancjami konserwującymi, bądź środkami powierzchniowo czynnymi. Obecne przepisy powodują, że kwestia ta jest różnie interpretowana przez przedsiębiorstwa i organy państw członkowskich w różnych krajach.

Równie ważnym tematem jest kwestia alergenów zapachowych, których wykaz obejmuje obecnie 26 pozycji. Zgodnie z obowiązującymi wymaganiami, należy poinformować o ich obecności na etykiecie, jeżeli występują w produkcie gotowym w ilości powyżej 0,01%. Na płaszczyźnie rozporządzenia kosmetycznego trwają właśnie konsultacje dotyczące możliwości włączenia kolejnych alergenów, co łącznie stanowiłoby ponad 80 substancji. Dodatkowo, 23 sierpnia 2021 r. zostaną ostatecznie wycofane ze względu na swój potencjał alergizujący produkty kosmetyczne zawierające substancje o nazwie INCI: Hydroxyisohexyl 3-Cyclohexene Carboxaldehyde [CAS 31906-04-4 – tzw. HICC]. Ponadto Komitet ds. Oceny Ryzyka (RAC) w styczniu br. wydał opinię dotyczącą klasyfikacji jednego z listy 26 alergenów o nazwie INCI Butylphenyl Methylpropional (CAS 80-54-6), składnika powszechnie występującego w kompozycjach zapachowych i potwierdził klasyfikację jej, jako substancji CMR 1B (Repr. 1B H360Fd – Może działać szkodliwie na płodność. Podejrzewa się, że działa szkodliwie na dziecko w łonie), co może skutkować przewidywanym zakazem stosowania w produktach kosmetycznych. Zatem zasadnym jest pytanie o wpływ tej zmiany na branżę detergento-

wą, gdzie również stosowane są kompozycje zapachowe zawierające powyższe składniki.

Wydaje się, że lata 2019-2020 będą okresem znaczących zmian w branży chemii gospodarczej. W kontekście receptur dane wskazują, że od 2010 roku stale utrzymuje się trend przewagi form płynnych nad środkami piorącymi w postaci stałej. Dodatkowo z uzyskiwanych informacji wynika, że w całej Europie detergenty stały się bardziej skoncentrowane, co przekłada się na zmniejszenie ilości opakowań, a co za tym idzie, ograniczenie ilości odpadów, obniżenie emisji CO₂ oraz kosztów w zakresie transportu. Branża, na zasadzie samoregulacji, zobowiązała się do propagowania i stosowania najlepszych praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju. Działania te dotyczą zarówno edukacji konsumentów, jak również nowych rozwiązań dotyczących redukcji oddziaływania produktów na środowisko poprzez np. wykorzystywanie opakowań pochodzących z recyklingu. Mając na uwadze oszczędzanie energii i wody, do receptur produktów wprowadzono wyspecjalizowane enzymy, które w niższej temperaturze prania pozwalają uzyskać wysoką skuteczność czyszczenia.

Zmiany dla producentów chusteczek nawilżanych

Chusteczki nawilżane do czyszczenia powierzchni są mieszaniną chemiczną umieszczoną na nośniku. Należy pamiętać, że ze względu na bezpieczeństwo użytkownika, przepisy prawa nie dopuszczają, aby taki produkt był stosowany do higieny osobistej człowieka. Nie można wprowadzić na rynek uniwersalnego produktu do mycia ciała i powierzchni w domu. Odpowiednio, jest to produkt kosmetyczny podlegający Rozporządzeniu 1223/2009/WE lub detergent w myśl Rozporządzenia 648/2004/WE, ewentualnie detergent z właściwościami biobójczymi. Mimo niewątpliwie wygody ich stosowania pojawia się problem dotyczący odpadów po zużytych chusteczkach, sposobu ich wyrzucania, splukiwania w toaletach (np. po czyszczeniu sedesu). W celu zmniejszenia wpływu produktów z tworzyw sztucznych na środowisko, na poziomie UE przygotowano Dyrektywę

Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/904 z 5 czerwca 2019 r. Według założeń „A European Strategy for Plastics in a Circular Economy” (Europejskiej strategii na rzecz tworzyw sztucznych w gospodarce o obiegu zamkniętym) należy rozwiązać problem generowania coraz większych ilości odpadów tworzyw sztucznych oraz przedostawania się odpadów tworzyw sztucznych do środowiska, w szczególności środowiska morskiego. Strategia ta uwzględnia potrzeby w zakresie wykorzystania bardziej zrównoważonych materiałów, ponownego użycia i recyklingu. Akt prawny zakłada, że chusteczki nawilżane – uprzednio nawilżone chusteczki przeznaczone do higieny osobistej, ale co ważne dla branży, również chusteczki do użytku domowego, będą opatrzone widocznym, czytelnym i nieusuwalnym oznakowaniem informującym konsumentów o odpowiednich metodach gospodarowania odpadami lub niewskazanych sposobach unieszkodliwiania odpadów produktu oraz obecności tworzyw sztucznych i o wynikającym z tego negatywnym wpływie na środowisko. Ponadto Artykuł 8 (Rozszerzona odpowiedzialność producenta) wskazuje na potrzebę zobowiązania państw członkowskich do zapewnienia, by producenci pokrywali koszty środków służących upowszechnianiu wiedzy o ekologii, ochronie środowiska, koszty sprzątnięcia odpadów pochodzących z tych produktów, a następnie koszty ich transportu i przetwarzania. Transpozycja przepisów objętych zakresem niniejszej dyrektywy w państwach członkowskich powinna nastąpić do 3 lipca 2021 r.

Michalina Świerczyńska
starszy specjalista ds. niebezpiecznych
produktów chemicznych i kosmetyków
THETA Doradztwo Techniczne

Literatura

1. Activity & Sustainability Report 2017-18, A.I.S.E.
2. A.I.S.E Social Responsibility Guidance, 2019
3. Questions and agreed answers concerning the correct implementation of Regulation (EC) No 648/2004 on detergents, Version: December 2018
4. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów; Europejska strategia na rzecz tworzyw sztucznych w gospodarce o obiegu zamkniętym, 2018